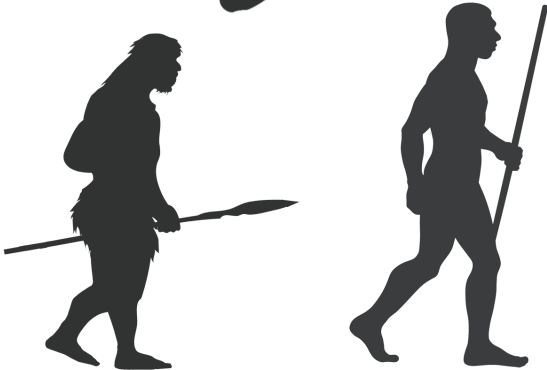

Goran Tokić

Veliko putovanje


```
0101101
101011011
010111010
101101010
01010110
1010101
01101010101
10101011100
011110001010
10100100111
0101110110
0101110111
110101011101
1010101110111
011101101 01110
1011011101 1010
10110101111
001011101011
01010110110
0111101110110
01110110101010
0101010101110011
0101101 01101010
010110 0101011
010101 101010
101010 101011
010110 111001
011101 101111
01101 011101
011 01110
0111 01111
0111 10111
011111 0110101
```

Glava 1.

Smrt

1.1.

Noć je padala na Moskvu. Zima te 2005. bila je relativno blaga; dnevne temperature su se redovno približavale nuli, a sneg je, oslobođen stiska debelih minusa, padao često i obilno. Prijatni povetarac, koji je donosio svež vazduh iz pravca jugozapada, je slabio, dopuštajući smogu da prevlada.

Profesor doktor Nikolaj Keržakov je, kao i svakog radnog dana, kretao u popodnevnu šetnju. Od njegove zgrade u Efremovoj ulici do stanice „Frunzenskaja“, na crvenoj liniji metroa, trebalo mu je tačno tri minuta. „Pahulje su sve sitnije, mraz steže. Prestaće da padaju za nekih pola sata, taman kad izađem iz metroa.“ Profesor je, kao i svaki dečak koji se nenađano stvorio u šestoj deceniji života, voleo da bude prvi koji će gaziti po tek napadalom snegu, a on nigde nije škripao pod nogama kao na „Krasnaja Ploščadu“, Crvenom trgu. Nikolaj bi tada isključio sva čula osim vida i sluha. Škripa suvog snega je bila lek za njegovu dušu, a halucinogen za mozak; tada su mu dolazile najluđe ideje, koje je filtrirao tek nedeljama kasnije.

„Svaka ideja, ma koliko bila luda, mora da odstoji. Mora da dobije šansu. Odbacimo li odmah one za koje smo, na prvi pogled, sigurni da su neostvarive, nikada nećemo uraditi ništa dovoljno veliko.“ Takve stavove profesor je prenosio i studentima, ohrabrujući ih da izađu iz granica konvencionalnosti.

Iako je špic prošao, danas je u metrou vladala naročita gužva. Sneg koji je pao u protekla dva sata je paralisao neke delove grada, pa mnogi Moskovljani nisu ni sedali u svoje automobile. Visok i mršav, Nikolaj se lako umuvao među putnike već prepunog vagona. Desetak godina stare naočare, kojima se crna boja okvira već uveliko počela ljuštiti, se brzo zamagliše, pa ih skide.

„Ostorožno! Dveri zakrivajutca“, začulo se iz zvučnika vagona i podsetilo profesora na njegova malopredašnja razmišljanja. „Upravo tako – glasno i jasno – treba upozoriti svakoga ko zatvara vrata dobrim idejama...“, pomislio je. Petnaestak minuta kasnije škripa kočnica odzvanjala je prostranim hodnicima stanice „Biblioteka imeni Ljenjina“. Njegova kratka vožnja „Sokoljnjičeskaja“ linijom metroa, otvorenom davne 1935. godine, bila je završena.

Krenuo je širokim stepenicama od crvenog krimskog mermera, a onda zastao sa leve strane, tako naglo da ga je mladić koji je išao za njim umalo udario. „Izvinite“, pravdao se profesor, mada je zadihani momak projurio i ne čuvši

njegove reči. Nikolaj je hteo da još jednom, po ko zna koji put u životu, nakratko baci pogled na tragove vremena zabeležene u mermernoj ploči. Nekoliko fosila puževa, procenjene starosti na oko 300 miliona godina, pričalo je o eonima tokom kojih je more prekrivalo tlo današnjeg Krima i Kavkaza. „Ko bi pomislio da ćeš ikada završiti ovde? Nekada si puzala dnom mora, zatim kretanjem tektonskih ploča bila podignuta na planine, da bi te, na kraju, iskopalo biće koje je došlo iz Afrike i prenelo u moskovsku ravnicu. *Veliko putovanje* za jednog malog sporog puža!“, razmišljao je.

Fosila raznoraznih životinja iz era paleozoika i mezozoika, poput nautilusa ili davno izumrlih amonita, bilo je širom moskovskog metroa. Završili su tu potpuno slučajno, kao delovi mermernih ploča, i ukrojeni u zidove, podove i stepeništa metro stanica. Zahvaljujući njima, ovaj jedinstveni muzej istorije, koji odiše glamuroznom arhitekturom socrealizma, dobio je još jednu nesvakidašnju karakteristiku: postao je i paleontološki muzej. Ipak, retko ko od Moskvljana bi se ikada zaustavio i pogledao bilo šta; svi su uvek negde žurili.

Primetivši da pravi zastoj na stepeništu, profesor je nastavio ka izlazu. Sada je požurio i on: nije želeo da ga neko pretekne i ugazi u novonapadali, još uvek netaknuti sneg ispred Državnog istorijskog muzeja, odakle je zvanično počinjao svoju četrdesetpetominutnu šetnju.

Stigao je, prikopčao svoj stari dugi crni kaput sa dva reda velikih dugmića i krenuo приметно sporijim hodom. Dok su se poslednje pahulje snega kačile o njegovu gustu, sedim dlakama prošaranu smeđu bradu, polako je isključivao misli o svom redovnom poslu, a prednost davao onima fokusiranim na hobije. No, profesor nije voleo ni igranje šaha, ni klizanje na ledu, ni odlazak u Boljšoj teatar. Njegov hobi je bio logičko rešavanje problema u vezi sa opstankom čovečanstva. Jedna od misli koje su ga večeras progonile bila je prenaseljenost sveta. Ipak, kao Rus u eri globalnog otoplјavanja, koje bi Sibir moglo da pretvori u najveću žitnicu sveta, nije trebalo da brine o tome. No, on nije bio nacionalista. Zapravo, Ruse nije voleo ni malo više, ali svakako ni manje, nego Čilceance ili Tunizane. Nije delio svet na Istok i Zapad, nije video značajnu razliku između prosečnog pojedinca iz Rusije i Amerike. Nije se bavio politikom, niti ga je to imalo zanimalo. On je svet posmatrao kao planetu na kojoj, na različitim mestima, žive jedni te isti ljudi, samo na različite načine. Države nije delio prema stepenu razvitka, jer su po njegovom mišljenju granice bile nebitne; bitan je narod, a svi ljudi su jednaki. Razlikuju se samo trenutne političke vođe koje tom narodu donose lepši ili ružniji život: uređenost ili haos, blagostanje ili nemir.

Posmatrao je i još širu sliku. Tačno je znao koliko stanovnika ima Severna Amerika, kolika im je stopa prirodnog priraštaja, koje resurse troše i koliko zagađuju planetu, a da pri tom nije znao zašto SAD izigravaju mirotvorca na Bliskom istoku. Smatrao je da to ima neke veze sa rasporedom naoružanja i kontrolom nad strateški važnim delovima planete, ujedno bogatim naftom, ali ga nije zanimalo ko će, gde i po kojoj ceni tu naftu trošiti. Tražio je odgovor na pitanje *kada* će se ona konačno potrošiti, šta će posle toga pokretati svet, ali i koliko će sagorevanje te nafte nepovratno izmeniti životnu sredinu. Razmišljao je o vodi, vazduhu, hrani... I mestu za život.

Znao je dobro da je Sibir ogroman, ali i da vreme neumitno teče. „Veliki je taj naš Sibir danas...”, govorio je u sebi dok je prolazio kraj hrama Vasilija Blaženog, kao da priprema govor za sutrašnji čas studentima. „Biće veliki i sutra, i kroz 100 godina. Ali verujte da će kad-tad, možda kroz pola milenijuma, postati veoma tesan.“

Profesor je bio pristalica stava da se sumanutu porast broja stanovnika Zemlje mora što hitnije zaustaviti. Svojevremeno je na svom univerzitetu organizovao tribine i govorio o tome, ali je brzo shvatio da samo gubi vreme. Veliki aplauz koji je uvek dobijao bio je ciničan smeh globalnom neuspehu njegovih reči. No, od edukacije mladih nikada nije odustao. „Ljudi su“, govorio je studentima, „takozvani loši paraziti! Loš parazit iskorišćava i na kraju ubije svog domaćina, u našem slučaju: planetu. I nikada ne spozna da, nakon što ubije domaćina, najčešće ubija i sebe. Kažem najčešće, jer u prirodi, zapravo, postoje i takvi napasnici, i opstaju kao vrste milionima godina. No, njihov princip uspešnosti se bazira na jednoj prostoj činjenici: postoji mnogo drugih podobnih domaćina. Ubićemo ovog, pa jednostavno preći na drugog. Takav princip, deco, primenjuje i NASA, trošeći milijarde dolara na traženje druge planete pogodne za život, verovatno svesna činjenice da ćemo ovog domaćina pre ili kasnije ubiti. To je bacanje para! Ljudi sasvim sigurno neće naći drugu planetu pre nego što unište ovu. A gde će, i pre svega *kako*, živeti u međuvremenu?“

Imao je profesor Nikolaj mnogo takvih monologa, po pravilu na početku časa. Isprva je to namerno radio, da malo opusti i rasonodi studente, da se zbliži sa njima i ohrabri ih u tome da ga slobodno prekidaju za vreme predavanja o genetici. Profesor je želeo da studenti nemaju nedoumica; da uvek, i to odmah, pitaju sve što im nije jasno, a ne da čekaju kraj časa ili, ne daj bože, redovni termin za konsultacije. Po njego-

vim merilima, bila je to uvreda, pa bi uvek pitao: „Pobogu, kolega, pa zašto niste pitali odmah na času? Šta ste čekali, da ne bude nikog osim nas dvojice, pa da niko ne čuje odgovor!“ Ipak, nije želeo da zvuči neprijatno, pa je brzo okretao priču na šalu: „Eto, sad moram da odgovorim i Vama, plus svima na sledećem času, jer je pitanje inače odlično! Evo ovako, slušajte...“

Voleo je profesor pitanja iz genetike, ali je još više voleo kada bi studenti prihvatili njegov poziv sa početka časa na kratkotrajni izlet u druge sfere nauka, započinjući polemiku o ekološkim pitanjima. Upravo u jednoj takvoj prilici, videvši da su omladinci još uvek pospani, reši da ih malo zabavi i razmrda pre početka predavanja. U tu svrhu, plasirao im je naočigled šaljivu ideju, koja mu je pala na pamet pre nekoliko meseci, dok je šetao oko zidina Kremlja, čekajući prve pahulje.

„U vezi sa prenaseljenošću planete, o čemu smo nakratko procaskali prošle nedelje... Dve trećine površine Zemlje čini voda, odnosno mora i okeani. Zašto ne bismo naselili tu životnu sredinu, ako nam na kopnu postane pretesno?“

Studenti ga pogledaše u neverici, jer je i za njihovog najdražeg profesora ovo bilo previše neozbiljno. Zato je brzo nastavio, pokušavajući da svojoj ideji da dodatnu težinu: „Zar mislimo da ćemo negde drugde, možda na 50 svetlosnih godina daljine, naći bolju priliku? Čak i da zaista bude bolja, kako tamo preći? Zašto maštati o nečemu što nemaš, trošiti ogromne pare da ga nađeš, pa zatim trošiti još veće pare da tamo odeš, što se zbog daljine može ispostaviti kao nemoguće? Okeani su nam tu, nadohvat ruke. Sada još nema potrebe razmišljati o tome, ali kroz nekoliko stotina godina, kada na Zemlji bude 100 milijardi ljudi, razmišljaćemo!“

Profesor je imao lepu osobinu da ništa ne tvrdi kategorički, da ne insistira na svojim stavovima, već da čuje svačije mišljenje. U studentima je uvek video sjajne, britke mlade umove, najbolje kritičare njegovih ideja. To mu je naročito

značilo kada bi im izneo neku svoju ozbiljnu misao, ali i u ovakvim prilikama, koje služe tek za zabavu. Zato je u oba slučaja svoje kratke monologe završavao pitanjem: „Šta vi mislite o tome?“

Ukoliko bi usledila tišina, brzo je skenirao lica studenata. Ona su za njega bila otvorena knjiga utisaka, koju samo treba prelistati. Stisnute usne i podignute obrve su jasno govorile da je preterao u lucidnosti i da je pravi trenutak da se vrati na predavanja. No često bi, kao sada, video poneku iskru u očima, diskretno klimanje glavom, dok bi muškarci intenzivnije nego obično češkali brade.

Profesor nije voleo formalnosti. Zapravo je toliko voleo komentare studenata da bi podizanje ruke smatrao kao gubljenje dragocenih sekundi u iščekivanju njihovih pitanja. Zato je Igor, gorostas od dva metra i nekih 120 kg, ali sa veoma britkim umom, što često ne povezujemo sa korpulentnim ljudima, bez dvoumljenja raspalio: „Profesore, nije li to takođe bacanje para, kao što je naseljavanje druge planete? Koliko bi koštala izgradnja gradova pod morem? Nije li bolje ta sredstva iskoristiti za unapređenje života na kopnu? Tehnologija će dotad omogućiti izgradnje nebodera od više stotina spratova, a nebo nema granicu, bar ne u kontekstu visine građevina. Gradovi umesto u širinu mogu ići u visinu!“

Iako u pitanju nije bilo podrške njegovoj ideji, profesor je bio zadovoljan što se neko javio; uostalom, čak ni on sam nije smatrao da bi kolonizacija mora bila dobra ideja, ali mu se učinila odličnom za jutarnje razgibavanje moždanih vijuga, neophodnom pre početka stručnih tema. Zato je sa dečaćkim sjajem u očima uskočio u polemiku: „Slažem se, kolega.“ Bio je to način na koji je često započinjao odgovore na kritike studenata, pokušavajući da tako ne saseče njihovu slobodu da komentarišu. „Ali Vi polazite od pretpostavke da je stambeni prostor jedini problem. Najveći problem ljudi neće biti gde da spavaju, već šta da jedu, šta da piju i gde, da izvinite, vrše

nuždu. Ljude ne možeš spakovati kao sardine u konzervu i očekivati da im bude lepo. Ništa ne može nadoknaditi izgublenu širinu našeg Sibira!“ završio je profesor, smatrajući da je Sibir već prenaseljen. Za njega, naime, vreme nije predstavljalo misaono-logičku prepreku. Skokovi od milenijuma u budućnost bili su mu potpuno prirodni. Tako je njegovo „sutra“ moglo da predstavlja dan kroz 10, 100 ili 1.000 godina, ali je on bio siguran da će to sutra kad-tad doći.

„A zašto ljudi ne bi mutirali i naselili mora kao ribe?“ dobacio je uvek vickasti student iz trećeg reda, kome profesor nikako nije mogao da zapamti ime; u profesorovoj glavi, student je bio „šaljivdžija iz Ukrajine“. Salom se proneo smeh, ali je student nastavio nešto ozbiljnije, iako je i sam znao da sve ovo priča zarad čiste zabave. „Vi se, profesore, bavite genetikom. Umesto da čovečanstvo troši pare na zidanje kupola za podvodne gradove, što lepo ne izmenite deo populacije i pustite ih da sami grade svoje podmorske naseobine, dišući na škrge!“ Salom se opet proneo kikut. Široko se osmehnuo i profesor, iskreno srećan što je ovaj komentar razgalio sve prisutne. No onda je njegovo ruskom zimom išibano lice poprimilo neuobičajeno ozbiljan izraz. U šali ovog studenta je prepoznao jednu od onih „ludih“ ideja, kakve ne treba odbaciti na prvu loptu. Želeo je da razmisli o svemu, da naočigled suludoj ideji makar da šansu. Zato je, na iznenađenje svih, prešao na današnje predavanje iz genetike, praveći, na momente, preduge pauze; misli su mu lutale po dubinama mora, zamišljajući ljude koji bez napora dišu pod vodom, sade morsku travu umesto pšenice i čuvaju džinovske jastoge umesto ovaca.